

Røsten

magasin 7 — marts til maj 2015

KIRKEGÅRDEN I UDVIKLING

Tema om kirkegården
dengang og nu

GULD I MUND

Samarbejde om morgensang i
Lystrup

VRADS KIRKE

Lille middelalderkirke i et af
landets skønneste områder

FRUGTTRÆER OG ØKOLOGI

I opstandelsens have i Mesing

MAGASINET RØSTEN I NYE GEVANDTER

Vi har glædet os meget til at kunne byde velkommen til denne 7. udgave af Røsten med temaet 'Kirkegården i udvikling.' Magasinet ser markant anderledes ud, hvilket skyldes en helt ny platform, som vi har haft travlt med at udvikle siden sidste udgivelse. Den nye ramme gør det nemmere at indarbejde digitalt indhold, ligesom læsevenligheden nu er højere. Vi håber, I vil synes godt om det nye tiltag.

I denne udgave fortæller ekspert i kirkegårdskultur, biskop Elof Westergaard, som tidligere var provst i Silkeborg, om kirkegårdens udvikling fra borgerligt mindesmærke over den anonyme grav til de mange valgmuligheder i dag. Vi har desuden været forbi Nordre Kirkegård i Aarhus, skovkirkegården i Silkeborg og Odder Ny Kirkegård, hvor der er en større proces i gang frem mod at omlægge kirkegården og bygge nyt kapel. Læs også om Henning Jensen, der er graver ved kirkegården

i Mesing og synes, at hækkens klipning gerne må afspejle graverens humør.

Vi bringer også en lille solstrålehistorie fra Lystrup, hvor skolen nu er gået sammen med kirken om at have morgensang, hvilket er noget, den nye folkeskolereform har åbnet mulighed for. Derudover finder du selvfølgelig anmeldelser, nyheder og og som vanligt et indblik i en af stiftets mange kirker, denne gang Vrads Kirke.

Kontakt os gerne med ros og ris, og skriv til os, hvis der forslag til emner, som ønskes taget op i Røsten.

Henvendelser om Røsten bedes rettet til:
martin@folkekirkeinfo.dk

Varme hilsner
Folkekirkeinfo

I FORHOLD TIL KÆRLIGHEDEN

**FREMRAGENDE BOG OPDATERER VORES SYN PÅ
KIERKEGAARDS SANS FOR KÆRLIGHEDENS
SKIKKELSER.**

Af Unna-Pernille Gjørup, sognepræst

Ny bog om kærligheden ifølge Kierkegaard er en vellykket fortælling om veje og vildveje til kærligheden tur/retur. Lektor Pia Søltøft har skrevet en fremragende bog, der opdaterer Kierkegaards indsigtfulde blik på og syn for kærlighedens skikkelser og forholdsmåder. Kierkegaards forunderlige indsigt i eksistensen holder stadig vand.

Kierkegaards forfatterskab opdeles traditionelt i det opbyggelige og det pseudonyme forfatterskab, og denne strategi tillader forfatteren at ”tale med mange forskellige stemmer og indtage mange forskellige perspektiver på eksistensen”.

Kristendommen ’in mente’

Kierkegaard er en eminent iagttager, og hans dybdeborende iagttagelsesevne giver ham mulig-

heden for at tegne almene typer og dermed møde hver læser lige der, hvor vi står i livet. Søltøft går i sin inciterende bog uden om den gængse stadie-teori og går i stedet ind i hans erfaringstætte blik på mennesker anno 1800-tallet og skal det vise sig – det moderne menneske af i dag. Det er bevægende, hvordan Søltøft ved at formidle de forskellige forholdsmåder og kærlighedsskikkelser til læseren, med små greb viser, hvor aktuelle de er i dag. Mennesker har trods mange strukturelle ændringer i samfund og opfattelse af familie, kærlighed og parforhold ikke ændret sig særligt meget på de ca. 175 år. Det er vedkommende og interessant.

**KIERKEGAARDS FORUNDERLIGE
INDSIGT I EKSISTENSEN HOLDER
STADIG VAND**

Nu skriver Kierkegaard fra et andet udgangspunkt end det, der er vores i dag; han ”var og er religiøs

Forfatter, hele min Forfatter-Virksomhed forholder sig til Christendommen". Det er herfra han med kristendommen in mente betragter det hele menneskeliv. Afgørende er, at iagttagelserne kaldes sande ud fra deres eksistentielle værdi. Ofte henvender han sig til læseren, hiin Enkelte "Har du ikke selv erfaret det". Dette alment-menneskelige aspekt begrundes for Søltøft, hvorfor Kierkegaard trods 'Christendommen in mente' taler til enhver, uanset religiøs observans.

Forholdsmåder og skikkelser for kærlighed
Søltøft beskriver en række forholdsmåder, nemlig Digteren, Forførelsen, Den Bedragne, Den Mistroiske, Den Fortvivlede og Den Kærlige. Siden følger en lige så grundig beskrivelse af kærlighedens forskellige skikkelser: Den ubevidste attrå, Forelskelsen, Ægteskabet, Venskabet, Forældreskabet, Selvkærligheden og Næstekærligheden.

Pladsen levner ikke rum for udfoldelse af forholdsmåder og skikkelser, så jeg vil blot fremhæve Digteren, som dukker op ganske ofte i forfat-

terskabet, og hans "kampfælle", Den Kærlige. For Digteren lever stadig. Og kampen står fortsat om – ikke hvad kærlighed er – men hvordan vi forholder os til den. Kærligheden som skænket, som gave og en opgave? Eller er den "et projekt, vi selv er ophav til, og som vi derfor selv kan opstille reglerne for?" Digteren skaber "det Bedrag, ved hvilket Menneskene bedrage sig selv fra virkeligheden at komme til at elske, netop fordi de tale sværmerisk om det at elske og om Kjerlighed (SKS 9, 162)".

Digterens kærlighedsprojekt

Ja, vi digter. Den digtede kærlighed er ældre end kristendommen, og den vil leve, så længe menneskene er. Og i dating-tider har den stor livskraft. Hvert menneske har erfaringer med kærlighed, og Kierkegaard kalder dette 'en trang til at elske og blive elsket. Denne trang er. Den er ikke etisk; og såvel Kierkegaard som Søltøft giver ingen handlingsanvisninger. Vi må til det – hver især.

Det er en kyndig Kierkegaardkender der fører os, drevet af sin egen lidenskab. En stor ros til Pia Søltøft og hendes formidling af Kierkegaard og hans klare erotisk-lidenskabelige blik på kærligheden før og nu i en blændende god bog.

Pia Søltøft
Kierkegaard og kærlighedens skikkelser
<http://goo.gl/dHyYnY>
Akademisk Forlag, 314 s, kr. 299,-

Artiklen er forkortet. Læs hele anmeldelsen af bogen her:
<http://goo.gl/Y2KW5m>

ORDINATION I DOMKIRKEN

SEKS NYE PRÆSTER ER BLEVET ORDINERET I
AARHUS DOMKIRKE.

Af Bo Billeskov Grünberger

Onsdag den 21. januar var der ordination i Aarhus Domkirke. I alt seks ordinander var indbudt til ordinationen, og sammen med fremmødte præstekolleger og andre deltagere var der fyldt godt op i domkirkens lokaler.

KORT OM ORDINANDERNE

Ane Helgestad Bjerregaard er ansat som assisterende korshærspræst og 5% sognepræst ved Sct. Pauls kirke i Aarhus. Hun har under sin uddannelse været i praktik hos Kirkens Korshær og har siden september 2014 været ansat i en løntilskudsstilling hos Kirkens Korshær.

Rita Kathrine Skov Possienke er ansat som sognepræst i Tilst/Kasted pastorat. Rita Kathrine Skov Possienke har bl.a. været formand for Nicolai-tjenesten, hvor hun stadig sidder i bestyrelsen. Hun har desuden virket som organist og korleder gennem 20 år.

Lars Meilandt Hansen er ansat som præst i Horsens Valgmenighed. Han har tidligere været en del af Aarhus Valgmenighed, hvor han bl.a. har stået for Alpha-kursus og ægteskabskursus.

Ruben Elkjær Kristensen er ansat i en halvtidsstilling som studenterpræst ved Aarhus Valgmenighed. Han er leder af valgmenighedens studentermiljø og leder kirkens eftermiddagsgudstjeneste.

Simon Emil Kofoed er ansat som sognepræst ved Enghøj Kirke i Randers. Han har under sin studietid været aktiv i forskellige kirker i Aarhus og har siddet i menighedsrådet i Møllevangskirken.

Vibeke Høggaard Sommer er ansat som sognepræst i Ørum-Ginnerup-Stenvad pastorat.

På billedet for oven ses fra venstre: Simon Emil Kofoed, Ruben Elkjær Kristensen, Vibeke Høggaard Sommer, biskop Kjeld Holm, Rita Skov Possienke, Ane Helgestad Bjerregaard, Lars Meilandt Hansen.

A portrait of Peter Lodberg, a man with short brown hair and glasses, wearing a dark suit jacket over a blue shirt and a dark tie. He is smiling slightly and looking towards the camera. The background is a plain, light color.

NY AFDELINGSLEDER PÅ AFDELING FOR TEOLOGI

Af Bo Billeskov Grünberger

Afdeling for Teologi på Aarhus Universitet har fået ny afdelingsleder. Dr.theol. Peter Lodberg vender tilbage til forskningen, og dr.theol. Ulrik Becker Nissen overtager rollen som afdelingsleder.

Universiteterne i Danmark bliver mødt med flere ministerielle tiltag, og ifølge Ulrik Becker Nissen vil afdelingen for Teologi også fremover blive mødt med krav om omstillingsparathed, men man holder fast i det centrale i teologien.

”Vi fortsætter med igennem forskning, undervisning og formidling at arbejde med fagets centrale spørgsmål i samspil med de tre vigtige fora: Universitetet, kirken og samfundet,” skriver Ulrik Becker Nissen i nyhedsbrevet ’Nyt fra AarhusTeologerne’.

Teologien skal engagere sig i den kirkelige verden, mener Ulrik Becker Nissen, og han fremhæver, at en af afdelingen for Teologis væsentligste mål er at uddanne kommende præster til folkekirken. Derfor er det også vigtigt, at teologien engagerer sig i de kirkelige debatter og holder sig orienteret med, hvad der kræves af kommende præster, mener han.

”Endelig har teologien en vigtig rolle i samfunds- og kulturdebatten. Teologi har særlige forudsætninger for at forene bibelske, historiske og filosofiske sider af kulturdebatten. Her har den offentlige debat brug for, at teologer hele tiden deltager i samtalen,” siger Ulrik Becker Nissen.

FÆRRE MELDER SIG UD AF FOLKEKIRKEN

Af Martin Høybye

Forholdsvist mange meldte sig ud af Folkekirken i 2012, hvilket i sin tid blev tilskrevet en meget ophedet debat om vielse af homoseksuelle.

Men i 2014 faldt udmeldingerne til omtrent samme niveau som i 2008. Nærmere bestemt var der i alt 9.548 personer, der meldte sig ud af folkekirken i 2014. Gennemsnitsalderen for personerne, der udmeldte sig ud af folkekirken sidste år var 39 år.

NYFØDTE OG KOMMENDE KONFIRMANDER

Til sammenligning var der 41.443 indmeldelser i folkekirken i 2014, hvoraf 84 procent af indmeldelserne var ved dåb af nyfødte. En anden stor gruppe er de 13-14-årige kommende konfirmander. 1.808 i denne aldersgruppe indmeldte sig og stod dermed for fire procent af indmeldelserne.

■ Kilde: Danmarks Statistik

HVEM TRYKKER PÅ PAUSEKNAPPEN?

MÅSKE SKULLE VI SE PÅ VORES LIV FRA EN LIDT
ANDEN VINKEL.

Af Ingelise Skole Christensen, pastor emeritus og medlem af Brabrand Menighedsråd

Der tales meget om travlhed og stress – om hvor meget vi ”knokler” og hvor lidt tid, vi, navnlig som børnefamilier, har til at koble fra og slappe af. Måske skulle vi lige tage en pause og så prøve at se på vores liv fra en lidt anden vinkel: Opdage, hvor mange pauser, vi i grunden er velsignede med – både frivillige- og ufrivillige pauser.

Der er de pauser, vi tager som givet: først og fremmest døgnets store pause: søvnen f.eks. men vi har også spisepauser, kaffepauser og tissepauser.

Og så er der alle de mange pauser, der gives os! De pauser vi ikke rigtigt kan undgå og som vi ikke selv har valgt – men alligevel pauser, vi måske kunne bruge mere positivt og bevidst.

Tænk bare på de uventede pauser, der kan opstå,

når vi f.eks. kommer for sent til bussen og skal vente 10 min. på den næste!! Eller når vi står i kø i supermarkedet – eller skal vente på at blinklyset skifter?

I stedet for at blive rastløse og irriterede og prøve på at snyde os foran i køen eller køre/gå over for rødt, kunne vi jo vælge at give os selv muligheden for at slå uret fra og slappe af og måske ovenikøbet lære at nyde de små pauser, der gives i hverdagens travlhed. Det samme gælder for de 10-15 min. buskørsel til/fra byen. Mange ifører sig ørebøffer og drukner pausen i musik eller taler i mobilen eller spiller spil, for at slippe for det der med at tænke tanker eller måske bare synke ind i sig selv og kikke ud ad vinduet på den verden, der leves der.

Der er også de reklamepauser, der lægges ind i en spændingsfilmeller de sekunder – måske minutter vi skal vente i telefonen, når vi vil have fat på lægen eller kommunen eller Falck måske?

Eller den pause, der kan opstå, når vi ligger og vender og drejer os i sengen og ikke kan falde i søvn.

Det er som om, at selv vores selvvalgte pauser hurtigt bliver udfyldt med aktiviteter. Så motionerer vi måske (løber f.eks. en tur rundt om Brabrand søen eller bare en bid af den), går i Fitness-center eller sætter os foran computeren eller fjernsynet eller hører musik. Andre shopper eller dyrker en hobby, men hvem trykker på den pauseknop, der giver os selv lov til at tænke tanker, rigtige dybe tanker, der er med til at flytte os... måske, så vi ikke synes, vi bare ”knokler” hele tiden?

Ingelise Skole Christensen

Pastor emeritus og medlem af Brabrand Menighedsråd. Pt. konstitueret sognepræst i Hasle Pastorat.

KIRKEGÅRDEN VISER, HVEM VI ER

GENNEM TIDEN HAR VORES SYN PÅ LIVET OG DØDEN
ÆNDRET SIG. KIRKEGÅRDENES UDVIKLING FORTÆLLER
NOGET OM, HVEM VI VAR, OG HVEM VI ER.

Af Bo Billeskov Grünberger

Mange bruger de store by-kirkegårde til at gå ture i eller måske endda til at nyde solen på en lun sommerdag. Vores forhold til kirkegårdene har ændret sig, og det ser man på den måde, vi forholder os til døden på, mener ekspert i kirkegårdskultur, Elof Westergaard.

VI VIL VÆRE ANONYME

Før midten af 1960-erne var det helt almindeligt at gravstenene fortalte lidt om, hvem der lå neden under dem, men efter 1960-erne skete der lige så stille en forandring, så gravstenene blev mere anonyme, og flere vælger efterhånden at blive begravet i de ukendtes fællesgrav, der giver den totale anonymitet. Elof Westergaard er biskop over Ribe Stift, tidligere provst i Silkeborg og også formand for Foreningen for Kirkegårdskultur. Han mener, at det er et udtryk for et skifte i vores syn på livet og døden. Vi er simpelthen blevet

mere ligeværdige – i hvert fald i døden.

”Op igennem det 20. århundrede sker der en demokratisering af vores samfund, der også medfører, at vi ændrer vores begravelsespraksis. Der er flere, som bliver kremeret, så der bliver mindre brug for gravsteder, og samtidig ligger der også i demokratiseringen, at man går fra, at gravminde gerne må vise tegn på, hvordan den afdødes liv har været, til at blive ’i døden er vi alle lige’,” fortæller Elof Westergaard.

Han ser i det hele taget en ændring af vores forhold til døden og bruger Kim Larsens sang ’Om lidt’ til at beskrive, hvordan mange moderne danskere forholder sig til døden. I sangen, der også bruges til mange begravelser, synger Kim Larsen: ’Om lidt bli’r her stille, om lidt er det forbi. Fik du set det, du ville? Fik du hørt din melodi? Om lidt om lidt er vi borte – vi ses måske igen. Om lidt om lidt er vi borte – vi ses måske igen.’

Der er et lille håb om opstandelse, forklarer Elof Westergaard, men ellers ligger fokus på livet her og nu. Han mener, at Kim Larsens sang måske i virkeligheden fanger noget af, hvad der er på færde i vores moderne livsopfattelse, og at måden vi forholder os til døden også siger noget om, hvordan vi forholder os til livet.

DE, SOM FØR CYKLEDE RUNDT UDEN FOR, LIGGER NU BEGRAVET HER

Kirkegården tilbyder byens beboere et naturskønt åndehul, hvor man kan gå en tur eller måske sidde og nyde solen, og mange nyder at bruge de parklignende kirkegårde i de store byer. Elof Westergaard mener, at vi kan lære meget om os selv ved at gå på kirkegårdene.

”På en gang er kirkegården en integreret del af en by, men hvis man kigger oven fra, så vil man se, at kirkegårdene laver en slags huller i byrummet. Det er ikke bare parker, for selvom vores kirkegårde i Danmark er meget grønne, så er der også nogle spor af det liv, der har været,” siger Elof Westergaard.

At en kirkegård ikke kun er en park handler både om, at der er grave på kirkegården, og så handler det også i høj grad om stemningen.

”Kirkegården er karakteriseret ved, at når man kommer ind på en kirkegård, så mærker vi hurtigt, at det er et anderledes sted. Det kan godt være, at der er træer og planter, men der er også gravminder og nogle tegn, der viser at de, som engang cyklede rundt uden for, ligger nu begravet herinde,” fortæller Elof Westergaard.

KIRKEGÅRDSPARKER SKYDER OP

Fra slutningen af 1700-tallet gennemgik kirkegårdene i Danmark en større udvikling. Førhen havde kirkegården ligget i tilknytning til kirken, men blandt andet hygiejniske hensyn gjorde, at man op gennem 1800-tallet oprettede assistenskirkegårde, der lå uden for de større danske byer og uden tilknytning til en kirke. Gennem århundrederne voksede byerne, og de assistenskirkegår-

de, der engang havde ligget uden for byerne, blev nu langsomt omsluttet af veje og huse og blev integreret i bybilledet.

Går man en tur på Assistens Kirkegård i København eller Nordre Kirkegård midt i Aarhus, vil man blive mødt af en lille oase af grøn natur midt i storbyen. Kirkegårdene er nu omgivet af storbyens larm og asfalt og fungerer blandt andet som rekreative områder for byens beboere.

”Det er dejligt at gå på en kirkegård, fordi man har denne her fornemmelse af, at der er nogen, der har gået der før en selv. Man får historiens vingesus indover, at der er nogle slægtled før en selv, og det kan jeg godt lide,” siger Elof Westergaard.

Og det er der tilsyneladende også mange andre, som kan, for folk bruger flittigt kirkegårdene i storbyerne, og skovkirkegårde skyder også op flere steder, hvor den grønne natur bliver endnu tydeligere og skov-elementet får lov til at træde klarere frem. Vores natursyn har ændret sig, mener Elof Westergaard:

”Min bedstemor gik meget stærkt ind for haven og brugte meget tid i den og tog blomster fra sin have op på min bedstefars gravsted. Vi har ikke på samme måde den længsel i dag – i hvert fald er det færre, som har det. Jeg tror, at selve tanken om, at mennesket bliver indoptaget i naturen, den er skoven med til i højere grad at accentuere. For selvom skoven også er kulturskabt, ligesom også haven er det, så virker den mere som vild natur.”

Elof Westergaard

Biskop over Ribe Stift, tidligere provst i Silkeborg og også formand for Foreningen for Kirkegårdskultur.

KIRKEGÅRDEN INDBYDER TIL EFTERTANKE

PÅ NORDRE KIRKEGÅRD I AARHUS MØDER MAN JOGGEREN, HUNDELUFTEREN, DEN UNGE KVINDE MED BARNEVOGN, PARRET DER GÅR TUR OG MANGE FLERE. DE KOMMER FOR AT NYDE DEN GRØNNE OASE MIDT I BYEN.

Af Bo Billeskov Grünberger

Nordre Kirkegård i Aarhus ligger som en grøn ø midt i byen. Med dens lange alléer og små stier, der snor sig mellem træer og buske, kan den minde om en park, men overalt ligger gravene og bryder enhver illusion, man måtte have, om, at det er en park, man går i. Men selv om døden så at sige er til stede overalt på Nordre Kirkegård, så er kirkegården umådelig populær, både at slå et smut igennem, men også som et sted man kan gå en tur.

Jeg møder Rikke Dahl Hansen en kølig dag, hvor solen af og til kigger gennem skyerne. Selvom hun er på vej gennem Kirkegården op til bydelen Trøjborg, så er det tydeligt, at hun ikke har travlt. Hun nyder gåturen på stierne mellem gravsten, træer og fuglefløjt.

”Det lyder måske lidt bizart, men det er meget hyggeligt, synes jeg. Jeg er ikke kristen og heller ikke døbt, men jeg synes, det er meget fint at gå her. Jeg kan godt lide området og den historie, der er her,” siger hun.

Og Rikke Dahl Hansens ord forklarer måske meget godt, hvorfor Nordre Kirkegård er så populær, for om noget er det et sted med ro, men kirkegården rummer også sin del af danmarkshistorien. Her ligger hedens opdyrker, Enrico Mylius Dalgas begravet, købmand og direktør Herman Salling, 11 frihedskæmpere fra 2. verdenskrig ligger også her og mange flere.

Selv på en kølig dag som denne, møder jeg mange andre, der lige som Rikke Dahl Hansen går ind gennem Nordre Kirkegårds låger. Selvom dødens tydelige tilstedeværelse måske kan synes uhyggelig at tænke på for nogen, så giver folk, jeg møder, udtryk for, at de godt kan lide den ro og eftertænksomhed, som en kirkegård indbyder

til. En eftertænksomhed som også Rikke Dahl Hansen dykker ned i, når hun går på kirkegårdens snørklede stier.

”Jeg tænker på livet, og ikke kun de dødes liv, men også mit eget liv. Jeg kan godt lide at gå og fundere over mit eget liv. Det er klart noget særligt, at det er en kirkegård. En park har ikke så meget historie bag,” fortæller hun.

Nordre kirkegård er en kommunal kirkegård, der ligger midt i Aarhus. Den blev indviet i 1876 og kendetegnes ved sin megen natur med gamle store træer, små alleer og smukke gravmonumenter.

SKOVENS DYBE STILLE RO

I 2014 FIK SILKEBORG EN SKOVKIRKEGÅRD, OG DER ER SØGNING TIL DEN FRA HELE LANDET. SKOVKIRKEGÅRDEN TILBYDER NOGET HELT ANDET END ANDRE BEGRAVELSESFORMER, OG DET ER NETOP BAGGRUNDEN FOR DENS TILTRÆKNINGSKRAFT.

Af Martin Høybye

25 procent. Så mange urne-nedsættelser tegner den nye skovkirkegård ved Vestre Kirkegård i Silkeborg sig allerede for af det totale antal nedsættelser.

Kunne man vælge en kistebegravelse i skoven, ville søgningen givetvis være endnu større, men på skovkirkegården er det kun tilladt at nedsætte urner. Til gengæld får man rigelig plads til den enkelte urne, som der er beregnet en hel kvadratmeter af skovens muld til. Idéen til skovkirkegården er ikke ny, men der var nogle juridiske udredninger og tilladelser, der skulle på plads, inden den kunne indvies i maj 2014. Løsningen var dog helt oplagt:

“Silkeborg Kirkegårde og Krematorium ejer 3,5 hektar skov grænsende lige op til kirkegården, så idéen lå lige for. Det var i forvejen en del af det rekreative miljø i byens nærområde, for mange går tur her, lufter hunden og så videre,” siger Jens

Dejgaard Jensen, der er kirkegårdsleder på stedet.

Personalet og bestyrelsen for kirkegården var, inden indvielsen af skovkirkegården, spændte på, hvor meget søgning den ville tage fra kirkegården som sådan. Men det har vist sig, at den udelukkende tager fra den gamle urnefællesplæne, hvor urner nedsættes anonymt og uden markering af navn eller andet.

”De to former har fællestræk, men der er alligevel afgørende forskelle. Det er også anonyme gravpladser i skoven, ligesom det er i fællesplænen. Men i skoven er det sådan, at man køber til to urner, når man køber et gravsted. Man kan altså ikke nøjes med en. Der er med andre ord til mand og kone eller far og datter, eller hvordan behovet nu måtte vise sig at være,” fortæller Jens Dejgaard Jensen.

GRAVSTEDET I SKOVEN KAN FORNYS

Ud over selve skoveelementet er der tre grundtræk, som adskiller en urnenedsættelse i skoven fra en nedsættelse i fællesplænen.

”I skoven kan man købe gravsteder ved siden af hinanden, så der fx er til fire eller seks. Og så kan man forny gravstederne på skovkirkegården, hvilket man ikke kan på fællesplænen. Det er også muligt at få navn på ved at indsætte en præget kobbermønt på granitpladerne ved indgangen til skoven. Skovkirkegården har altså tre træk, som også kendetegner det mere traditionelle gravsted, hvad enten det er er kiste- eller urnebegravelse: Navnet kan være med, man kan forny gravstedet, og så er det muligt at ligge flere ved siden af hinanden,” forklarer kirkegårdslederen.

Muligheden er noget, der tiltrækker ”kunder” fra hele landet. Og heldigvis er der god plads på Vestre Kirkegård – også på skovkirkegården – så der er ingen restriktioner.

”Efter vi har fået skovkirkegården, er der flere, der ringer til os og spørger, om de kan komme herud og få en urne nedsat, selvom de kommer fra et andet sogn, fra Sjælland eller Fyn, eller hvor det nu er. Det er selvfølgelig primært Silkeborg Sogn og Mariehøj Sogn, som vi er kirkegård for, og vi har godt 200 begravelser eller bisættelser om året, men vi tager imod dem, der har lyst til at være her. Og der er altså begyndt at komme en del folk længere væk fra nu på grund af skovkirkegården,” siger Helle Rothenberg Andresen, der er Jens Dejgaard Jensens kollega.

FOLK SØGER NATURBEGRAVELSER

Silkeborg ligger generelt meget naturskønt, og det er nemt at forstå, at folk kan tiltrækkes af udsigten fra skovkirkegården, men en del af forklaringen ligger også i, at tilbuddet ikke findes ret mange andre steder.

”Vi er selvfølgelig blevet positivt overraskede over den interesse, der har været for skovkirkegården. Det har været helt fantastisk. Men i nyere

tid er der også kun lavet tre egentlige skovkirkegårde i Danmark. Der er faktisk kun vores, Odense kommunale kirkegård, og så er der en skovkirkegård i Farum,” siger Jens Dejgaard Jensen, og Helle Rothenberg Andresen supplerer:

”Tendensen er også, at folk nu søger naturbegravelser. Og det er som om, at man har manglet et alternativ til fx askespredning. Ved en askespredning på havet kan det ikke gøres om, men med skovkirkegården kan vi gå ud og finde urnen, hvis man af den ene eller den anden grund vil have den flyttet. Vi ved nemlig, hvor urnerne er, selvom man ikke kan se det på jordens overflade. Der er også lagt et mærke i jorden, som man kan finde med en metaldetektor. I mærket er der også et brændingsnummer, så vi ved, hvem vi har haft i.”

DET HANDLER OM FØLELSER

Der er dog endnu ikke nogen, der har villet have en nedsættelse i skoven gjort om. Men det gør sig gældende den anden vej, hvor flere har ønsket at få en urne flyttet til skovkirkegården.

”Efter vi havde indviet skovkirkegården, var der faktisk mange, der henvendte sig og ville høre om muligheden for at få flyttet en urne fra et andet sted på kirkegården. Det kan være, at den afdøde havde en stor interesse og forkærlighed for naturen, og så synes de efterladte, at han eller hun hører bedre hjemme på skovkirkegården,” siger Helle Rothenberg Andresen.

Det kan måske umiddelbart virke lidt mærkeligt, at en efterladte ønsker at få flyttet en urne, men ifølge Jens Dejgaard Jensen giver det mening, når man tænker på, at gravsteder også langt hen ad vejen er for de efterladte:

”Sådan en situation handler om følelser, for man kan selvfølgelig sige, at den afdøde kan være ligeglad, hvor gravstedet er. Men kirkegårde handler altså meget om følelser, og med skovkirkegården handler det tilmed også om en frihedsfølelse. Her har vi at gøre med noget med at være tæt på naturen og tæt på noget oprindeligt i mange folks øjne,” siger han.

KIRKEGÅRDE STYRKER FOLKS SAMHØRIGHED MED KIRKEN

Kirkegårdslederen kan godt savne en større forståelse for, hvor stor en del af folks bevidsthed, kirkegårde generelt står for, når det kommer til samhørighedsfølelsen med folkekirken – og i sidste ende medlemskabet:

” Kirkegårdene er en del af folkekirken kerneopgave. Og begravelsesritualet og alt det, der følger bagefter, er i den grad en del af den folkelige forståelse af, hvad folkekirken også er. Og det synes jeg, desværre, at der er nogen kredse i kirken, der overser. Man har meget travlt med de kirkelige

aktiviteter, hvilket der også skal være god plads til, helt sikkert, men kirkegårdene er her jo også, og jeg mener altså, at vi er en stor medvirkende faktor til, at medlemsprocenten af folkekirken er så høj, som den faktisk er,” siger Jens Dejgaard Jensen.

Silkeborg Kirkegårde og Krematorium har to kirkegårde et kapel og et krematorium. Det er Vestre Kirkegård (anlagt i 1881), som er den aktive kirkegård, hvorimod Østre Kirkegård ikke længere bruges og nu er historisk anlæg. Skovkirkegården er en del af Vestre Kirkegård, der i sin nordlige ende har 3,5 hektar fredskov.

GUDS BLOMSTRENDE HAVE

VI HAR TALT MED MARTIN ISHØY FRA INITIATIVET
‘GRØN KIRKE’ OM HANS SYN PÅ SKOVKIRKEGÅRDEN
SOM IDÉ.

Af Martin Høybye

Skovkirkegården har sin egen orden, som er naturens orden. Modsat de traditionelle kirkegårde med deres anlagte og som regel vinkelrette stier og rektangulære gravsteder er skovens orden skabt af livet selv: Løvfald, stofskifte, nyt liv, der spirer frem. Det er, ifølge sognepræst Martin Ishøy, i bedre overensstemmelse med mange menneskers behov, når de skal forlade livet eller tage afsked med en, de har elsket.

– Er der noget særligt ‘grønt’ ved skovkirkegården frem for den traditionelle kirkegård?

– Grøn er et ord med stor spændvidde, men i forhold til traditionelle kirkegårde er livets egen ordnende magt langt mere tydelig på en skovkirkegård. Jo mere ”rigtig” skovkirkegården er, desto tydeligere er det naturligvis. En traditionel kirkegård bliver passet og plejet, hækkene klippet

og stierne revet. Fordi naturen går sin egen gang i en skov, er den i sig selv meget mere symbolsk på det evige livs håb. En af vores største salmedigtere, Hans Adolf Brorson, udtrykker det fint (DDS 646):

O, SPRINGER, I DALE OG KLIPPER TILLIGE,
VÆR LYSTIG, VOR MODER, DU SORTESTE JORD!
DU BÆRER GUDS NÅDES DET DEJLIGE RIGE,
HVOR HIMLENES ROSER SÅ HEMMELIG GROR;
DIN SOMMER SKAL KENDES,
NÅR VINTEREN ENDES,
SÅ ALLE GUDS HELGENERS SKJULTESTE GRAVE
SKAL FINDES AT VÆRE GUDS BLOMSTRENDE
HAVE.

Så ud over det ”grønne” der ligger i den mindre pasning, er skovkirkegården også mere ”grøn” i symbolsk forstand.

– Hvad kan skovens rum tilbyde, som ikke fås andre steder?

– Først og fremmest er det netop et andet rum. Skoven er ikke anlagt efter geometriske principper. Skovens rum er i en vis forstand også højere. Selv om traditionelle kirkegårde kan have enkeltstående træer, er deres rum som regel overskueligt i en hel anden grad end en skov, som med sin naturlige højde og frie vækst gør rummet mere opakt (skyggefuldt, dunkelt, red.). Skovrummets delvise uigennemskuelighed frisætter nogle andre tanker, og tilbyder ofte allegorier på vores ligeledes uigennemskuelige vej til Guds rige.

– Hvad tror du, det er ved skovkirkegården, som kan tiltrække moderne mennesker?

– Det, tror jeg, er følelser, som det fx opsummeres i sangen 'I skovens dybe stille ro.' Digitalisering og hurtige skift giver os en oplevelse af aldrig at komme i berøring med den konkrete virkelighed. Det er netop denne berøring med alle dens sanselige dimensioner, vi opnår i skoven. På kirkegårde står vi med døden helt tæt på. Den skifter ikke og med sin uafvendelighed gør den al teknologi til skamme. I forhold til vores traditionelle danske kirkegårde, byder skoven på langt flere knager til at hænge den uafvendelighed op på. I en skov er dødens uafvendelighed konstant til stede, men den er det sammen med livets uafvendelighed.

– Skovkirkegården i Silkeborg oplever stor søgning, der er nu 25% af urnenedsættelserne, som foregår her, og der er "kunder" fra hele landet. Er skovkirkegårde et tilbud, set med dine øjne, som burde være tilgængeligt flere steder?

– Ja! Og jeg vil tilføje: mange flere steder. Jeg har ikke sjældent siddet med en ny enke, som har overvejet eksempelvis, at asken skulle spredes over havet eller lignende. Det er jo kristne mennesker, men de føler, at deres elskede på en eller anden måde skal vende tilbage til naturen. Vi må se i øjnene, at synet på naturen har ændret sig meget de seneste halvanden hundrede år. I længst svundne tider kunne man omtale naturen som "øde og gudsforladte steder." I dag er det næsten omvendt. Det er netop i naturen, at de fleste mennesker oplever noget, vi kan kalde religiøsitet eller andægtighed. Så lad os få mange flere skovkirkegårde, og lad os tale om dem – og lad os også få den nødvendige lovgivning på plads.

GRØN KIRKE:

Grøn Kirke er en økumenisk arbejdsgruppe bestående af repræsentanter fra flere forskellige kirkesamfund og kirkelige organisationer i Danmark. Gruppens formål er at styrke og inspirere individer, menigheder, kirker og kirkelige organisationer til at indarbejde miljø og klima som en naturlig del af deres tænkning og praksis.

Se mere her: www.gronkirke.dk/om/

Martin Ishøj er tidligere præst i Balle Sogn i Silkeborg Provsti – nu ansat ved Sankt Jørgensbjerg Kirke, Roskilde. Han er del af 'Klima og Miljøgruppen' under Danske Kirkers Råd, som står bag 'Grøn Kirke.'

ODDER NY KIRKEGÅRD – PÅ NY

DEN GAMLE KIRKEGÅRD SKAL OMLÆGGES, OG DER ER OGSÅ PLANER OM ET NYT KAPEL.

Af Martin Høybye

Med godt 11.000 folkekirkemedlemmer er Odder Sogn det største sogn i Odder Provsti, og Odder by er det naturlige omdrejningspunkt for oplandet. 'Odder Ny Kirkegård' er, navnet til trods, anlagt midt i 1870'erne, og den første begravelse blev foretaget i 1880. For allerede dengang var pladsen blevet for trang ved selve middelalderkirken, som ligger mere centralt i byen.

Den ”ny” kirkegård, som kom til at ligge mellem Århusvej og Thorvald Køhls Vej, har igennem tiden voldt sine kvaler, da man kun har kunnet udvide langs landevejen (Århusvej) pga. jordbundsforholdene. Men forskellige omlægninger og tiltag sat i værk af fremsynede menighedsråd gennem tiden har gjort, at man i dag har forholdsvist god plads, og at der tænkt et skovliggende element ind midt i 1970'erne, som kan

bære med over i den nye løsning, hvor det bl.a. er planen at tænke naturen yderligere ind.

Det nuværende menighedsråd er ikke bange for at tænke stort fra starten. Ikke på den måde at forstå, at der skal ske store og prangende ting, men der har været et langt og grundigt forarbejde, hvor projektets retning er blevet forhandlet på plads med provstiets øvrige menighedsråd og provstiudvalget. Et forarbejde, som har tilgodeset både den politiske proces i forhold til lokalplan, og som også har sat planer i værk for, at de nye udviklinger vil ske i et samspil med byens borgere.

Og hvad er der så, der er på tegnebrættet? Jo, bogstaveligt talt bliver der nu sat en arkitektkonkurrence i gang med henblik på at finde det rigtige bud på et nyt kapel. Ny Kirkegård har tidligere haft kapel, men det blev i sin tid revet ned, da det var blevet for ringe, og siden har man brugt kapellet ved det nu nedlagte Odder Sygehus.

En praktisk løsning som fungerer, men sygehuskapellet er ved at trænge til en kærlig hånd, så der skal med andre ord ske noget andet. Og det "andet" skulle gerne blive opførelsen af et nyt, moderne kapel, som vil komme til at ligge i den sydlige ende af Ny Kirkegård.

"Hele kapelbyggeriet ventes at komme til at være på mellem 200 og 220 kvadratmeter og skal gerne holde sig inden for en ramme af højst fem millioner kroner. Vi udskriver en arkitektkonkurrence, og så får vi en pulje af gode idéer, hvorefter der bliver nedsat et kompetent udvalg, som tager den endelige beslutning," siger Karsten Bjergø fra kirkegårdsudvalget i Odder Menighedsråd.

Sideløbende bliver der lagt en plan for en omlægning af selve kirkegården. Der har fra menighedsrådets side været ønske om at kanalisere noget af åen ind over den nordlige del af Ny Kirkegård, men det er endnu ikke afgjort, om det praktisk kan lade sig gøre. Dog er vandelementet noget,

som også ville blive forsøgt indarbejdet i forbindelse med kapellet. Der bliver blandt andet tænkt i en skulptur med et indbygget vandtema.

Næste praktiske skridt bliver nu at få vedtaget en ny lokalplan, for det kan tage op til et år, før den ændring er helt på plads. Desuden skal Stiftsøvrigheden kunne godkende detaljerne, og først herefter kan et egentligt arbejde med realiseringen af de nye projekter begynde.

Odder Ny Kirkegård er, navnet til trods, anlagt midt i 1870'erne, og den første begravelse blev foretaget i 1880. Nu tages tilløb til en omlægning og et nyt kapel.

FÆLLES PROCES FREM MOD NYT KAPEL

LIGE NU ARBEJDES DER I ODDER I RETNING AF ET NYT
KAPEL, SOM VIL KOMME TIL AT LIGGE PÅ NY KIRKE-
GÅRD, OG SOM VIL KOMME HELE BYEN TIL GODE.

Af Martin Høybye

Odder kommune og provsti står i den situation, at det eneste kapel, som kan anvendes af ikke-medlemmer af folkekirken, og som har kølefaciliteter til kister, er udtjent. Derfor skal der findes en ny løsning.

Alle menighedsråd i Odder Provsti har været involveret og givet bud på, hvad der er behov for i forbindelse med Odder Ny Kirkegårds kapel:

”Der har været enighed blandt alle menighedsråd om, at folkekirken bør kunne tilbyde et kapel i provstiet, hvor til vi kan køre vore kære, når de dør og er lagt i kiste. Det skal være et sted, hvor der er mulighed for at holde en lav temperatur – også om sommeren, og det skal være et sted, hvor vi kan komme og se vore kære inden begravelsen,” fortæller Provst Dorte R. Sørensen.

Menighedsrådene var også enige om, at der skulle

kunne tilbydes et mindre rum, egnet til en bisættelse, i de tilfælde hvor afdøde ikke ville, at bisættelsen skulle foregå i sognekirken.

”Nogle medlemmer fortrækker af forskellige årsager en bisættelse fra et mindre rum. De benytter i dag sygehuskapellet, og menighedsrådene ønsker, at der fortsat skal være denne mulighed, når sygehuskapellet bliver nedlagt,” siger provsten.

Det har været livligt diskuteret, om der skulle bygges et stort kapel, sådan at folkekirken også tilbyder et rum, som dem, der ikke er medlemmer af folkekirken og har et stort følge, kan bisættes fra.

”Men ligger det inden for eller uden for grænsen for, hvad folkekirken skal sørge for? Jeg mener, det i den sammenhæng spiller en rolle, hvor ofte sådan et behov opstår. Og hvilke muligheder der er i omegnen af Odder for at tilrettelægge en

bisættelse, hvis man ikke er medlem af folkekirken,” pointerer Dorte R. Sørensen.

Og meget taler for en mindre løsning. I Odder Provsti er 85 procent af befolkningen nemlig medlemmer af folkekirken, så langt de fleste har mulighed for at benytte en af provstiets mange kirker. Og går man efter at bygge et mindre kapel i Odder Provsti, bliver der også bedre økonomisk mulighed for, at middelalderkirkerne kan holdes i god stand. Desuden er muligheden for at finde et større kapel til en given lejlighed forholdsvis tæt på:

”Da Odder Provsti ligger tæt på såvel Aarhus som Horsens, hvor der begge steder er store kapeller, som kan benyttes til bisættelser af ikke-medlemmer af folkekirken, er det min opfattelse, at behovet for store kapeller er dækket i rimeligt omfang her i området,” forklarer Dorte R. Sørensen.

Ved et kommende budgetsamråd i Odder Provsti i marts, vil Odder menighedsråd fremlægge det

projekt, som nu er på vej, og som er beskrevet i artiklen ovenfor.

”Det er både menighedsrådets og provstiudvalgets håb, at alle menighedsråd vil slutte op omkring de løsninger, Odder menighedsråd her er nået frem til at arbejde for. Samtidig er provstiudvalg og menighedsråd løbende i gang med at tilpasse kirkegårdens indretning og brug, sådan at både det kulturarvsbevarende og det økonomiske aspekt tilgodeses. Det er spændende at følge de mange gode idéer, menighedsrådene har til udvikling og tilpasning af deres kirkegårde,” siger Dorte R. Sørensen.

Dorte R. Sørensen er provst i Odder Provsti, sygehusprovst i Region Midt og sognepræst i Odder Sogn.

EN TUR I OPSTANDELSSENS HAVE

FRUGTTRÆER, BUGTENDE HÆKKE OG FOKUS PÅ ØKOLOGI I MESING.

Af Bo Billeskov Grünberger

Mesing Kirkegård bliver drevet ud fra tanken om, at en kirkegård er livets og dødens have. Her er ikke mange rette linjer, men til gengæld er der frugttræer, bugtende hække og fokus på økologi.

På Mesing kirkegård arbejder Henning Jensen, der oprindeligt er uddannet landmand men siden begyndelsen af halvfemserne har arbejdet som graver på kirkegården. Han driver kirkegården på sin egen måde, hvor der er fokus på økologi og først og fremmest en helhedstanke, hvor han ser kirkegården som et billede på livet: Alt har sin begyndelse og sin ende, og det hele hænger sammen.

FØRST OG FREMMEST OPSTANDELSSENS HAVE

”Udgangspunktet for, hvordan jeg driver kirke-

gården, er, at det godt nok er dødens have, vi er i, men først og fremmest er det opstandelsens have. Et ganske almindeligt stykke jord, der skal passes og plejes, og hvor der er ældgamle skikke med begravelser,” fortæller Henning Jensen.

Når man står og skuer ud over Mesing Kirkegård, ser man hurtigt, at den ikke ligner de fleste andre. Her er hækken ikke snorlige, men nogle bugter sig op og ned, og andre ligner små portaler, hvor man kan kigge gennem til gravstenene bagved. Det kommer sig af et kursus, Henning Jensen engang var på, og hvor manden, der holdt kurset, slog fast, at man godt måtte kunne se, hvilket humør graveren havde været i, da han klippede hækken. Det bed Henning Jensen fast i, og synes det er en fin pointe.

”Jeg kan godt lide, at det ikke er statisk men dynamisk, så der hele tiden sker lidt. I stedet for at det hele bare er snorlige hække, revne gange og lidt anonymt, så alle kirkegårde ligner hinanden.

Det bliver lidt som en kedelig socialdemokratisk bølge, der driver over landet,” siger han med et smil.

DØDENS OG LIVETS HAVE

På kirkegården finder man en række frugttræer, hvor flere er gamle danske æblesorter. Efterhånden er der 15-16 frugttræer, og Henning Jensen synes godt om tanken, at kirkegården også er livets have.

”Det kunne jo være dejligt, at der efter gudstjenesten kunne stå en lille kurv frugt, som menigheden kunne tage af. Efterhånden har vi 15-16 frugttræer, og med æblet og syndefaldet er der vel også en vis logik i at have æbletræer på en kirkegård,” smiler Henning Jensen.

Han mener også, at der er gået en gammel tradition tabt ved at alting skal være så lige og ensrettet på kirkegården, og at man ikke længere ser frugttræer på gravstederne.

”Hvis man ser billeder af kirkegårde fra 20’erne og 30’erne, så var det slet ikke usædvanligt, at der var frugttræer. Jeg tror, det var før planteskolerne, så når folk etablerede gravsteder, så tog de noget med hjemme fra deres egen have. Og rigtig mange æbletræer er jo opstået ved, at gamle bedstemødre gik og proppede æblekerner i vindueskarmen. Så fik man et specielt forhold til dem, og de endte tit på gravene,” fortæller Henning Jensen.

LIVET OG DØDEN GÅR HÅND I HÅND

Frugttræerne og de bugtende hække er ikke det eneste specielle ved Mesing Kirkegård. Som en naturlig konsekvens af Henning Jensens tanke om kirkegården som et sted, hvor livet og døden går hånd i hånd, har han også et komposteringsanlæg. Og selvom en lidt bekymret person engang spurgte Henning Jensen, om det var de døde, han komposterede, så er det kun alt afklip fra kirkegården, blandet med hønsemøg og kalk.

”Jeg har lavet to solde, så jeg både kan lave no-

get grov kompost til rundt om frugttræerne for eksempel, og hvis jeg så skal bruge noget i de fine plantebede, så kan jeg også lave noget endnu finere,” fortæller han.

Som på så mange danske kirkegårde er der på Mesing Kirkegård for meget plads. Men i stedet for at lave de tomme gravpladser om til græsplæne har Henning Jensen i stedet lavet et stort blomsterbed. Her er det hans håb, at han snart kan blive selvforsynende med alterbuketter.

Hvis man har lyst til at se, hvordan man kan drive en kirkegård på en lidt anderledes måde, så kan man gå en tur på Mesing Kirkegård. Her kan man blive lidt klogere på livet og døden – og måske få sig et godt æble at tygge på imens!

Mesing sogn består af Mesing by og mark. Der er 317 indbyggere i sognet, heraf er 266 medlemmer af folkekirken. Mesing sogn har fra sidste halvdel af 1500-tallet været annekssogn til Adslev og siden 1967 til Veng. I 2008 blev der dannet fælles menighedsråd, Veng-Mesing menighedsråd.

SOM DEN GYLDNE SOL FREMBRYDER

EN RÆKKE FORFATTERE HAR SKREVET HVER DERES
PÅSKEHISTORIE TIL BOGPROJEKTET ”GENNEM DEN KULSORTE SKY.”

Af Gudmund Rask Pedersen

Anmeldelse: Udgivelsen ”Gennem den kulsorte sky” består af syv noveller med genremæssig stor spredning, som tilsammen udgør en vellykket bog.

”Herre, jeg er kommet ind i dette dit hus, for at høre, hvad du vil tale til mig”, lyder det i indgangsbeden til gudstjeneste i kirken. Hvordan taler det til os, det gode gamle budskab? Evangeliet med påskens fortællinger som sit blodrøde center. Hvordan taler det til os, også når vi er uden for kirkerummet og forsøger i den kontekst, der nu er vores, at få ord på påsken?

Som Kjeld Holm er inde på det i forordet har de danske biskopper og daværende kirkeminister Manu Sareen været enige om, at man i 2015 ville forsøge at gøre påskebudskabet folkeligt nærværende på en ny og utraditionel måde. Blandt andet ved at opfordre en række danske forfattere til at bidrage med hver deres påskehistorie til det, der

således er blevet til bogen ”Gennem den kulsorte sky.”

Fra Palmesøndag til 2. Påskedag med syv påskehistorier af hver sin forfatter knyttet til eller med afsæt i hver sin relevante evangelietekst. Som en prædiken. Men prædikener er det ikke. Det er syv noveller med genremæssig stor spredning, hvor Pia Juuls ”Skærtorsdagsord” og Harald Voetmanns ”To påskelovsange og en gravskrift” måske mere er at betegne som lyriske essays.

PÅSKELØRDAG

Voetmanns bidrag knytter til ved påskelørdag, som jeg længe selv har betragtet som den for så vidt mest realistiske af alle påskeugens dage. Her, hvor døden hersker og fortællesammenhængen er brudt sammen uden noget troværdigt ”fortsættelse følger” under denne dag og dens særlige indhold. Efter at have gengivet den traditionelle katolske ”Påskelovsang” følger Voetmanns egne

to tekster: "Ådselædernes påskefrokost" samt "Til en aldrig opstanden", hvor førstnævnte er en lovsang fra de maddiker og ådselædere, der skaber liv i og ud af et lig, med ord som: "Du er død, og alt det, lidelsen efterlod i dig af skuffelse, sorg og vrede, vil vi gnave i os og arkivere i vores yngel. bog_storLykkelige lidelse, der gennem nidkærlighed kan forvandles til talløse kuld af maddiker." Så barskt realistisk kan den transformation, der med tanke på Jesus i det mindste og helt sikkert hører påskelørdagen til, formuleres. Den efterfølgende gravskrift "Til en aldrig opstanden" er en øm og ærlig betragtning over fundet af resterne af et 7000 år gammelt drengespædbarnelig lagt til rette på en svanevinge: "Jeg kan ikke se resterne af den lille dreng på svanevingen og standse den sorg, synet vækker i mig, ved at tænke: Han er det bedste sted nu." Med andre ord: intet "fortsættelse følger". Det er påskelørdag.

LANGFREDAG

En lignende hudløs ærlighed koblet med stor ømhed er der i Anne Lise Martstrand-Jørgensens "Fredag" med en tekst, der kører i to spor. I det ene er vi med Jesus på Via Dolorosa med en realistisk stemning a la Mel Gibsons "The Passion of The Christ" blot, og det er afgørende væsentligt, med en varm beskrivelse af Jesu både menneskelighed og medmenneskelighed ind gennem lidelsen tillige. Sideløbende hører vi (sat med mindre bogstavtyper) under overskriften "Jerusalem 2012" en mors beretning om at skulle leve med tabet af sin kræftramte og nu, for et år siden, afdøde datter. En påskehistorie med en udvikling og pointe som i Martin A. Hansens "Høstgildet", så fuld af ømhed og troværdig fortælling om mennesket i lidelse og sorg.

PÅSKESØNDAG M.V.

Hvis der var ubegrænset plads, skulle Lars Husums fine bidrag "97" til påskesøndag også have haft en del ord med på vejen, ligesom Jens Smærup Sørensens Emmaus-fortælling til Påskemandag og Dy Plambecks "J" til Palmesøndag samt Bjarne Reuters "Thomas" til dagene mellem Palmesøndag og Skærtorsdag skulle have haft det, men læs nu selv alle disse syv uensartede og

på ingen måde artige påskehistorier. Glæd dig, om muligt, sammen med denne anmelder over, at det gode gamle budskab, evangeliet med påsken som sit blodrøde center, kan sætte en sådan gang i ny og fortsat fortælling som her i "Gennem den kulsorte sky".

Og gå så i kirke, også nu til påske, og syng måske én af påskedagene Kingos "Som den gyldne sol frembryder" og andre af påskens salmer og få så her i Guds hus tillige en prædikens ord for, hvad vor Herre i grunden vil tale til dig og mig, og dem der kommer efter os. For fortsættelse følger. Ingen tvivl om det.

Gennem den kulsorte sky
Dy Plambeck m. fl.:
Gennem den kulsorte sky.
Påskehistorier.
Kristeligt Dagblads Forlag, 2015.
147 sider, pris 199,95

MORGENSANG HAR GULD I MUND

I LYSTRUP ER DEN LOKALE FOLKESKOLE OG KIRKEN GÅET SAMMEN OM AT HAVE MORGENSANG.

Af Martin Høybye, Foto og video: Lystrup Kirke

I sidste udgave af Røsten bragte vi som bekendt et tema om skole-kirke-samarbejdet, hvor fokus var på skoletjenesterne. Men der er også mange succesfulde mindre initiativer. Et nyt samarbejde mellem skolen og kirken i Lystrup er et af dem.

Det startede som en forsigtig idé hos sognepræst i Lystrup-Elev pastorat, Hans Boas, sidste år i juni. Han tænkte, at det måske kunne være noget for 4.-klasserne at komme hen til kirken til morgensang en gang om måneden i 20 minutter. Men det viste sig faktisk, at skolen ikke bare syntes, det var en god idé, men at den gerne ville tilbyde morgensangen til mange flere.

“Musiklærerne syntes, det skulle tilbydes til flere, og det endte med, at alle klasser fra 0.-5. klasse ønskede at deltage. I år er det 3., 4. og 5.-klasserne om tirsdagen, og så kommer 0., 1. og 2.-klas-

serne om onsdagen. Så vi fylder simpelthen kirken to gange om måneden med en masse børn, der kan lide at synge,” fortæller Hans Boas.

Morgensangen er ikke en andagt med fadervor og bibellæsning, men består udelukkende af fortælling og sang. Hans Boas starter med en kort fortælling, der passer til morgensangens tema eller en kort fortælling om en af sangene (det kan være om digteren, komponisten eller noget om sangens tilblivelse). Og det er håbet, at det med tiden vil lykkes at gøre morgensangen til en offentlig begivenhed, så der også kommer nogle voksne og støtter op om sangen:

“Jeg håber da, at der med tiden også vil komme flere voksne. Det kunne være forældre men selvfølgelig også bedsteforældre og andre interesserede – de vil i hvert fald være velkomne,” siger sognepræsten.

BØRNENE MØDER VELFORBEREDTE OP

Inden børnene dukker op i kirken har de forberedt sig hjemme på skolen. Salmerne og sangene bliver sunget med musiklæreren eller dansklæreren, så eleverne kender melodierne i forvejen. Der bliver oven i købet lavet et hæfte med noder til samtlige sange og salmer, og kirkens organist, Lars Nabe-Nielsen, indspiller sangene, der bliver gjort tilgængelige som lydfiler på skolens personaleintra.

Ifølge Karin Therkelsen, der er musiklærer på Lystrup Skole, kom kirkens initiativ på det helt rigtige tidspunkt:

”Vi sagde ja, fordi vi syntes, det var en rigtig god ide. Vi vil gerne styrke fællesskabet omkring at synge, og vi vil gerne give børnene oplevelsen af at synge et sted, hvor der er en rigtig god akustik. På skolen har vi ingen aula, hvor vi naturligt kan mødes og synge sammen med mange klasser på en gang – kun kantinen, der er fyldt med stole og borde, som skal flyttes hver gang vi har et arrangement,” fortæller hun.

Hun ser, at det giver børnene en god og anderledes oplevelse, bl.a. fordi de skal bevæge sig udenfor og gå 300 meter hen til kirken. Det er en form, som tilgodeser den nye folkeskolereforms intentioner om at samarbejde med det omgivende lokalsamfund, samtidig med at børnene får en ballast med sig i form af et stort repertoire, som de kan synge sammen ved andre lejligheder. Og så inddrages børnene både forud for og under selve morgensangen.

”Vi synger tre nye sange hver gang, og repertoireet når således her det første år op på 30 sange, som alle skolens elever fra 0.-5. klasse kender. Det er dejligt at have et fælles repertoire af sange, som alle kan synge med på til fællesarrangementerne,” siger Karin Therkelsen.

Hans Boas fortæller om dagens tema ud fra forskellige billeder, og også her foregår der et samarbejde. Flere gange er billederne nemlig lavet i billedkunst af skiftende forskellige klasser, og billederne bliver, sammen med sangteksterne, vist på kirkens store hvide væg via en projektor, så alle kan se dem.

Morgensangen løb af stablen for syvende gang den tredje og fjerde marts, hvor det var 'Skabelsen,' der var tema. Tidligere temaer har fx været Stjerner og sol, Engle, Jesu fødsel og Noahs ark.

VRADS KIRKE

MANGE, DER HAR VANDRET AD HÆRVEJEN, ER KOMMET FORBI DEN LILLE VRADS KIRKE I DET NATURSKØNNE OMRÅDE MELLEM SILKEBORG OG NØRRE SNEDE.

Tekst: Palle Kousgaard / Foto og bearb.: Folkekirkeinfo

Vrads Kirke er bygget omkring år 1200, men sandflugter, pest og forskellige troppers hårdhændede fremfærd betød, at kirken gik stærkt i forfald i 1400- og 1500-tallet. Kirkens sogne fik dog i 1592 bud via kongelig forordning på at reparere kirken, og der blev brugt materialer fra forfaldne kirker i Tømmerby og Brande. Korbuen og norddøren er fra den oprindelige kirke.

Vrads Kirke er opført i den romanske periode, hvor mange kirker byggedes i Danmark. De oprindelige dele af kirken er overvejende bygget af marksten med partier af teglsten, og det tyder på, at den er bygget tæt hen imod år 1200. Vrads Kirke antages at være den yngste af Bryrup-Vinding-Vrads Pastorats tre kirker, men kirken er sandsynligvis opført på en mindre trækirkes plads. Kirkebygningen består af kor og skib og et

våbenhus, som lidt ualmindeligt er anbragt mod nord (kvindesiden). Våbenhuset nævnes første gang i 1720'erne og var da bygget af bindingsværk, men i 1800-tallet ombyggedes det af sten. Kirkens østgavle, den rundbuede koråbning og dørhullet fra skib til våbenhus er oprindelige, hvorimod vinduerne er af nyere dato. Fire halve vinduesoverligger, der skal være indmuret i koret, og en overligger, der kan ses i vestre kirkegårdsdige, formodes at være fra de oprindelige vinduer.

'VRAD' BETYDER 12 OLDENSVIN

Vrads Kirke ligger østligt i det store, tyndtbefolkede Vrads Sogn, der strækker sig på begge sider af isens hovedopholdslinje fra sidste istid. Sandflugter plagede jævnlige egnens marker og gårde, og flere kirker i omegnen lå øde og blev nedlagt op igennem 1500-tallet. Den skæbne var tæt på også at ramme Vrads Kirke, der dog ved kongelig resolution i 1592 blev istandsat med materialer

fra de nedlagte kirker i Tømmerby og Brande i Them Sogn. Med sine få gårde har Vrads By aldrig været stor, og herredsnavnet Vratzhøg Heret, som kendes fra Valdemar Sejrs Jordebog fra 1231, har formentlig navn efter bakkerne ved Bavnehøj, hvor en "vrad", der var 12 oldensvin, kunne finde deres føde. Tæt ved højene ligger Tingdalen, hvor Vrads Herreds tingsted var i brug til 1582. Hærvejen eller Den Store Vej på den Jyske Højderyg fra Viborg ned gennem Sønderjylland har vel haft sin hovedrute ved A13, men med et alternativt spor gennem Vrads og med en nok så betydningsfuld vej gennem byen, vejen fra Viborg og Holstebro til Horsens, var byen ikke helt øde. Men der har ikke været meget at prale af, og de beskedne forhold afspejles i den lidet prangende, men dejlige, lille, velproportionerede Vrads Kirke.

"EHN MØGET ARM KIRCHE"

I 1617 kaldtes kirken "Ehn møget arm Kirche", og i 1659 efter svenskekrigene, hvor vores allierede, polakker og brandenborgere, selv måtte tage deres løn for at hjælpe, gik det hårdt til mange steder. Pastor Brandt indberettede i 1661, at Vrads Kirke syntes "snart gandske at falde neden uden den faar anden Hielp. Udi Vradtz Kirke er hverken kirkestole eller skriftestol, vinduer eller døre. Bleff aff Polakkerne og Brandenborgerne saa gandske ruineret". Få år efter i 1672 fandt et kirkesyn sted, hvor det konstateredes, at dele af murværket var faldet ned, og store dele af blytaget var forsvundet eller ødelagt. Dørene var forfaldne og øde, og klokkeværket var så forrådneth, at klokken ikke kunne ringe. Men også denne krise klarede Vrads Kirke.

I kirken var stadig døbefonten af gotlandsk kalksten med en trekløverbuedekoration fra 1350-1400, men "moderniseret" ved omhugning omkring år 1500. Fra omkring år 1500 stammer ligeledes Maria med barnet, en 123 cm høj, katolsk altertavlefigur af eg, der nu findes i skibets nordøstre hjørne. Alterstagerne blev i 1653 skænket af den af Christian 4. til Boller Slot forviste Kirstine Munk, og altertavlen blev i 1654 givet af lensmand i Silkeborg, Mogens Høeg, og hustru, Helvig Lindenov.

ALTERBILLEDET VAR ET "VRÆNGEBILLEDE"

Alterbilledet er et maleri, der forestiller nadverens indstiftelse, og det menes, at lensmanden selv er den sandsynlige model for apostlen til højre for Kristus. I 1854 var altertavlen så stærkt medtaget, at postor Westesen i sin indberetning havde bemærket, at "alterbilledet med tilhørende indfatning snarere (var) at betragte som et vrængebillede end som en prydelse for alteret". Præsten tilbød selv at bekoste en alterprydelse, men sagen blev udsat, fordi det regnede ned på bord og tavle, og en nødvendig reparation af koret var blevet udskudt. Omkring 1893 anskaffedes i stedet en gipsfigur af Thorvaldsens Kristus, og altertavlen stod længe i våbenhuset, indtil en privatmand udtrykte ønske om at købe altertavlen til en samling. Det satte gang i en istandsættelse, der gennemførtes i 1908. Kristus-figuren står nu i ligkapellet. Også prædikestolen, som er omtalt første gang i 1616, stammer fra renæssancen. Den er senere istandsat især formentlig efter overlast under svenskekrigene, og den har da fået tilføjet barokke elementer.

DÅBSFAD I KOBBER LAVET LOKALT

Vrads By og formentlig også kirken var klostergods, indtil by og kirke kom under Århus Bispestol og Silkeborg slot. Efter reformationen var kirken krongods, indtil den i 1722 privatiseredes ved, at kirketiende solgtes til den lokale præst, Mourits Christensen Meier, Vinding. Efter dennes død var kirken en tid under Matstrup Gods, indtil den 1747 købtes af Christen Sørensen Langballe, som i 1754 sammen med sin broder "skænkede" altersølvet, kalk og disk. Kirke og andet gods gik i arv til Christen Langballes datter, Witha, og hendes mand, Anders Dørup. De boede først på Lystruphave i Vrads Sogn og siden på Koldbengård i Bryrup Sogn. Det er deres navnetræk: ADWD, der findes på både dåbsfadet fra 1767 formentlig forarbejdet på det lokale kobberværk ved Nørre Mølle (Katrinedal) og på kirkeklokken fra samme år. Klokken er støbt af Caspar Kønig i Viborg. Den hænger i en stabel ved skibets vestgavl, og den bærer tydeligt navnet Lystruphauge. Initialerne er her: ADWB, men ciseløren har blot fået udtrykt

sig uklart. Inden for de seneste år har kirken fået automatisk ringning.

SELVEJENDE I 1910

Efter at have været ejet af et par udensogns, adelige brødre, købtes Vrads Kirke i 1787 på auktion af den lokale kroejer fra Ll. Hjøllund Kro, Rasmus Nørskov. En kort periode havde alle pastoratets kirker været ejet af samme person, men ejerskabet var nu atter delt, og kongen tilbagekøbte kaldsretten til kirken, som ellers havde fulgt ejerskabet. Kirken fulgte med kroen til næste ejer, Niels Villert Hansen, som blev stamfader til mange sognebørn i Vrads. I 1817 solgte han kirken til sognets gårdejere, og i 1910 overgik kirken til selveje. Vrads havde i 1906 for første gang fået et selvstændigt præstekald, og indtil sognet i 1968 atter fik fælles præst med Vinding og Bryrup, blev præsterne i Vrads valgt af et menighedsråd med indremissionsk flertal.

FIK OPRINDELIGT BLYTAG TILBAGE

Vrads Kirke fik installeret kakkelovn i 1893, og i 1965 fik kirken centralvarme. Ved en restaurering i 1942 fik kirken nye bænke med 68 faste pladser, og i 1972 gennemførtes en større restaurering, hvor kirken, der længe havde været teglhængt, atter fik blytag. Loftbjælker og brædder udskiftedes, og kirken fik af Bruno Christensen & Sønner leveret et kisteorgel. Nogenlunde samtidig udvidedes kirkegården mod syd, hvor den vender ud til markerne. Kirkegården er helt omgivet af et stengærde, der er nævnt første gang 1663.

Palle Kousgaard er forfatter med stort kendskab til området omkring Vrads Sande. Hans seneste bog: 'Mennesker og Landskab – de mange bønders land' er udkommet på forlaget Vinden Vender og er en beskrivelse af den kulturbetingede landskabsudvikling i området omkring Salten Å (Fra Hjøllund til Rye) frem til omkring år 1900.

Se mere her: www.vindenvender.dk

REDAKTION

Folkekirkeinfo, Kirken i Østjylland
kirkenioestjylland.dk

ANSVARSHAVENDE

Martin Høybye

BILLEDER

Fotografer i dette nummer: Arne Illeborg, Bo Grünberger, Martin Høybye samt privatfotos.

FORSIDE

Silkeborg skovkirkegård

ANNONCER

Hvis du ønsker at annoncere i Røsten, så skriv til os på mailadressen:

martin@folkekirkeinfo.dk

DEADLINE

Deadline henholdsvis: 1. juni, 1. oktober, 1. januar, og 1. april.

Henvendelser rettes til

martin@folkekirkeinfo.dk

KONTAKT

Dalgas Avenue 46, 2.

8000 Aarhus C

Tlf.nr.: 86163673

martin@folkekirkeinfo.dk